

És útil un artista?

Fins al proper 13 de novembre, es podrà visitar a la Sala Gòtica de l'Institut d'Estudis Ilerdencs "Individu inútil", una exposició de la lleidatana Laura Cirera que convida a reflexionar sobre el paper dels artistes.

■ ■ ■ Individu inútil, tu que a ningú no serveixes. Crea't les finalitats, enganya't a tu mateix i a la resta, sigues artista." Aquesta frase de Paul Klee és el punt d'arrencada d'una singular instal·lació que es pot veure des del passat 15 de setembre i fins al proper 13 de novembre a la sala Gòtica de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de Lleida.

La cita de Klee permet a l'autora de la instal·lació, Laura Cirera, reflexionar sobre el paper de l'artista en la societat contemporània i la seva suposada inutilitat. L'ajuda força un text brillant en què el museògraf Anselm Ros explica

que la necessitat de l'art deriva de la impossibilitat del llenguatge ordinari per expressar el sentiment. Cirera diu que la capacitat de comunicació és el que ens distingeix de la resta de comunitats animals i el que ens fa dominadors, i Ros hi afegeix que la literatura, la música, la pintura i la resta de disciplines artístiques serveixen per expressar l'emoció, que és una cosa que no pot transmetre el llenguatge ordinari. Aquestes disciplines i les altres, les que no tenen nom: l'amor, la seducció, l'elegància, l'encant. Hi ha una prova irrefutable que l'art és útil, diu Ros: sempre n'hi ha hagut.

El debat que planteja Laura Cirera és pertinent per l'aparent divorci que hi ha, des de començament del segle passat, entre l'art i la societat. És evident que la creació contemporània no arriba al gran públic, i això planteja legítimament dubtes sobre la capacitat comunicativa de l'expressió artística d'ara mateix –i de fa cent anys–. Hi ha una altra frase de Klee que pot explicar per què l'art contemporani és difícil. "Com més horripilant és el món –deia Klee–, més abstracte és l'art." I per tant, més incompreensible. I encara, més aïllat. D'aquí a l'artista autista que no es relaciona amb ningú, o només amb altres ar-

tistes autistes, hi ha un pas. Anselm Ros diu que "l'individu inútil és un paràsit en constant equilibri entre el pervers narcisisme i la malsana autoexclusió." Cosa que equival a buscar, potser, un equilibri impossible perquè els elements amb què juga l'equilibrista són en si mateix dos desequilibris perversos i malsans. Ho és el narcisisme i ho és l'autoexclusió, però l'un i l'altre poden servir per expressar l'inefable, per donar veu al sentiment, per transmetre l'emoció. Justament allò que no pot expressar el llenguatge ordinari. Es massa "eteri" per fer-ho, diu Ros. I aquesta és la grandesa de l'art. La seva grandesa i la seva utilitat.

Com era previsible, Laura Cirera no pren partit explícit: es limita a plantejar el debat sota el títol expeditiu "Individu inútil". Però és evident que el missatge final de l'artista lleidatana és il·luminós. Ros ho resumeix amb paraules de Duffett: "L'art sempre hauria de fer riure una mica, i aterrir també." Això també es pot dir amb paraules de Cirera: "L'art és el reflex de la societat, i els artistes, els supervivents." De manera que ni útils ni inútils: supervivents. Els únics supervivents. Ni necessaris, ni paràsits: herois. Potser així podrem entendre que tota la vida hi hagi hagut art. L'home necessita expressar el sentiment, l'emoció, la seducció. Per això estima l'art.

El gran dilema de l'artista contemporani deriva de la seva inclusió en els circuits del mercat. És una incorporació aparentment impossible perquè comporta avaluar en termes objectius, crematístics, el que no pot ser si no és radicalment subjectiu: l'expressivitat. Això provoca molts maldecaps a l'artista. I a la societat. La radical incomprensió entre l'un i l'altra pot tenir molt a veure amb aquest propòsit impossible, i tot i així la realitat continua sent tossuda i l'art sempre ha estat molt valorat —dit això en termes prosaics, és a dir, estrictament crematístics— des de fa més de cent anys. D'aquesta manera, no pot ser que l'art sigui inútil des del moment que la societat no en pot prescindir: no pot renunciar als seus herois. Aquest és el missatge que es pot llegir, entre línies —artístiques—, en l'exposició que acull l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

Anna Sàez

Dos quan s'aneguen

Sebastià Alzamora

March, Martorell i Roís de Corella

Amb motiu dels Premis Literaris de Gandia, torno amb plaer a la ciutat dels Borja, i gaudesc de l'àmplia hospitalitat de l'amic Josep Piera, compartida amb altres poetes, també amics, a la seva casa de La Drova. Ja no queda gaire gent que entengui el fet de rebre visites a casa com ho fan Josep Piera i Marifé Arroyo. És un honor que aquestes dues persones et considerin el seu amic, i un intens privilegi compartir amb ells a Ca Maria una paella o un arròs al forn, o passejar al seu costat per la falda del Cingle Verd, demostració bellíssima que la literatura és capaç de reinventar la natura.

Estàtua d'Ausiàs March a la capital de la Safor, Gandia.

EL TEMPS

A més dels guanys de l'amistat, és indubtable que a Gandia vam beneficiar-nos de la protecció tutelar de March, Martorell i Roís de Corella. Ells (a més d'Adolf Beltran i Miquel Martínez, guardonats en narrativa i poesia per la novel·la *Les llunes de Russafa* i el poemari *Ravals de l'alegria*, respectivament) van ser els protagonistes del sopar de lliurament dels premis als Salons del Foment. Així, es va atorgar el degut reconeixement a les esplèndides versions castellanes dels poemes de March que el poeta José María Micó, sota el rigor filològic de Constanzo di Girolamo, ha publicat a Pre-Textos amb el títol de *Páginas del Cancionero*; així com a les no menys brillants versions castellanes que Eduard J. Verger ha confegit, sota el títol *Poesías* i els auspicis de l'editorial Denes, de l'obra en vers de Joan Roís de Corella. Es tracta de dues aportacions de primer nivell al coneixement de dos dels millors escriptors europeus del segle XV, dels quals fa de mal entendre com no n'hem fet dos emblemes nacionals per enorgullir-nos-en davant del món: en tot cas, Micó i Verger contribueixen a mitigar aquesta petitesa. Com ho han fet Albert Hauf i Joan Pellicer, amb les seves respectives edicions del *Tirant*: la recuperació crítica que ha preparat Hauf, amb l'ajut de Vicent J. Escartí, de les primeres edicions en català i castellà de la immortal novel·la de Martorell; i la revisió de l'edició divulgativa que, durant l'Any del Tirant, va publicar en fascicles EL TEMPS, ara reeditada per 3i4. Val la pena deixar-ne constància perquè el fet de premiar la labor d'aquells que s'ocupen de valorar els nostres màxims autors com els correspon no només constitueix un encert sinó també una manera de situar-se en la mítica normalitat que la nostra cultura mai no ha tingut, i que no passa tant per la voluble i atrabiliària acció dels polítics com per la nostra voluntat i convicció de ser: exactament, les que es van manifestar a Gandia.